

Юлія Воркевич,

здобувачка вищої освіти

Державний університет «Житомирська політехніка»

Ольга Гордійчук,

докторка політичних наук, кандидатка філософських наук, доцентка

кафедри журналістики та філософських студій,

Державний університет «Житомирська політехніка»

ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ ТА РОЛЬ МЕДІА У ФОРМУВАННІ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ В ЕПОХУ ПОСТПРАВДИ

У ХХІ столітті інформаційні війни набули статусу одного з ключових інструментів геополітичного протистояння. На відміну від традиційних форм збройної боротьби, вони спрямовані насамперед на вплив на свідомість індивідів та суспільства загалом, формування необхідних наративів, трансформацію громадської думки у потрібному напрямку. У цьому контексті інформація перестає бути лише засобом комунікації, перетворюючись на повноцінний інструмент політичного впливу та зброю.

Інформаційна війна є цілеспрямованим впливом на інформаційний простір та масову свідомість населення іншої країни у мирний або військовий час шляхом розповсюдження певної інформації з метою досягнення політичної, економічної або військової переваги та захист громадян власної країни від такого впливу. Це форма протистояння, у якій інформація стає основною зброєю, а інформаційні системи – головною мішенню [9]. Вона включає низку інструментів, серед яких ключовими є пропаганда, дезінформація, психологічні операції, маніпуляції, емоційний вплив, формування стереотипів та ін. [3]. Основною метою інформаційної війни є вплив на когнітивну та емоційну сфери людини з метою зміни сприйняття реальності. У цьому

контексті важливим є не стільки сам факт події, скільки її інтерпретація та спосіб подання в інформаційному просторі, що в умовах постправди набуває вирішального значення, адже саме інтерпретації, емоційні наративи та суб'єктивні переконання дедалі частіше витісняють об'єктивні факти. У такому середовищі інформаційний вплив спрямовується не на перевірку істинності повідомлень, а на їхню здатність викликати емоційну реакцію, формувати довіру або, навпаки, недовіру до певних джерел і акторів. Це призводить до трансформації механізму формування громадської думки: вона дедалі більше залежить від швидкості поширення інформації, її віральності та відповідності очікуванням аудиторії. У результаті створюється ситуація, коли масове сприйняття реальності може суттєво відрізнятись від фактичного стану речей, що відкриває широкі можливості для маніпуляцій [2].

Роль медіа в умовах гібридних конфліктів, інформаційних війн важко переоцінити, адже саме через медіа формуються уявлення про події, оцінки та моделі поведінки, що безпосередньо впливають на суспільну стабільність та національну безпеку. Медіа здатні як посилювати інформаційні впливи, так і виступати механізмом їх стримування. Інформаційний вимір є одним із визначальних і у війні РФ проти України [1; 10].

Російська пропаганда активно використовує дезінформацію, поширює фейкові наративи, спрямовані на дискредитацію української державності, підриє довіри до влади та деморалізацію населення. Серед них, регулярне викривлення фактів щодо військових подій, поширення міфів про «зовнішнє управління», «біолабораторії» та ін. [4; 5; 8; 12; 13]. Важливо, що такий інформаційний вплив спрямований не лише на внутрішню аудиторію України, але й на міжнародну спільноту з метою формування вигідного для агресора образу подій,

дискредитації України на міжнародній арені, послаблення підтримки з боку партнерів та впливу на громадську думку в інших державах.

Ефективність дезінформації зумовлена апеляцією до емоцій, страхів і стереотипів аудиторії. Найшвидше поширення – через цифрові платформи та соціальні мережі, які завдяки алгоритмам персоналізації підсилюють ефект «інформаційних бульбашок». Це ускладнює доступ до об'єктивної інформації та сприяє радикалізації поглядів. Використання штучного інтелекту, автоматизованих бот-мереж і технологій дипфейків суттєво розширює можливості створення та масштабування дезінформації, підвищуючи її переконливість і швидкість розповсюдження. Алгоритми платформ сприяють підсиленню резонансного контенту, що часто має емоційно забарвлений або маніпулятивний характер, тим самим посилюючи вплив пропагандистських повідомлень.

У таких умовах зростає значення медіаграмотності

Підвищення рівня медіаграмотності як здатності критично оцінювати інформацію, розпізнавати маніпуляції та протистояти пропагандистським впливам є одним із ключових напрямів забезпечення інформаційної безпеки, що передбачає розвиток критичного мислення, впровадження стандартів фактчекінгу, підтримку незалежних медіа та реалізацію освітніх програм [11].

Важливу роль у цьому процесі відіграють як державні інституції, так і громадянське суспільство [5; 6; 7].

Отже, інформаційні війни є невід'ємною складовою сучасних конфліктів і мають суттєвий вплив на формування громадської думки.

Український досвід підтверджує, що інформаційний простір стає полем боротьби, яке не поступається за значенням військовому. У цих умовах медіа відіграють ключову роль, виступаючи як інструментом впливу, так і засобом протидії дезінформації.

Ефективна протидія інформаційним загрозам можлива за умови поєднання інституційних механізмів, розвитку відповідальної журналістики, підвищення рівня медіаграмотності населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Hordiichuk O., Halapsis A., Kozlovets M. How the information warfare turns into full-scale military aggression: the experience of Ukraine. *Przegląd Strategiczny*. 2023. № 16. Pp. 345–362. DOI: <https://doi.org/10.14746/ps.2023.1.25>
2. Hordiichuk O., Vorkevych Yu. Trust in fake information in the post-truth era during wartime: a media-philosophical perspective. International research conference «THE DAYS OF SCIENCE OF THE FACULTY OF PHILOSOPHY – 2026», April 23-24, 2026. Pp.
3. Waisbord S. Truth is What Happens to News: On journalism, fake news, and post-truth. *Journalism Studies*. 2018. 19(13). Pp. 1866–1878. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2018.1492881>
4. Воробець Н. Інформаційна війна Росії проти України: динаміка впливу на суспільну свідомість і виклики для національного становлення. *Вісник Прикарпатського університету. Серія «Політологія»*. 2023. № 15. С. 18–25. DOI: <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2024-1-3>.
5. Гордійчук О. Вплив ментальності та політичних традицій українців на зміст та ефективність політичної комунікації. *Політичне життя*. 2025. 1. С. 94-103. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2025.1.6>
6. Гордійчук О., Воркевич Ю. Комунікація як прояв людської природи: вербальні та невербальні виміри. Соціально-гуманітарні студії: інновації, виклики та перспективи: матеріали III Міжнародної наукової конференції, м. Житомир, 22 травня 2025 р. / Ред. кол.: В. Слюсар, Л. Червона, Н. Лакуша [та ін.]. Житомир:

Житомирська політехніка, С. 3-6. <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/10/povnyj-tekst-1.pdf>

7. Гордійчук О., Дідківський В. Протидія пропаганді в умовах війни. Матеріали II Міжнародної наукової конференції «Соціально-гуманітарні студії: інновації, виклики та перспективи», м. Житомир, 16-17 травня 2024 р. Житомир: Житомирська політехніка, 2024, С. 142–144. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/06/povnyj-tekst.pdf>

8. Гордійчук О., Савіцька В. Соціальні виклики цифрової епохи: маніпуляції, дезінформація трансформація мислення. Соціально-гуманітарні студії: інновації, виклики та перспективи: матеріали III Міжнародної наукової конференції, м. Житомир, 22 травня 2025 р. / Ред. кол.: В. Слюсар, Л. Червона, Н. Лакуша [та ін.]. Житомир: Житомирська політехніка, С. 11-15. <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/10/povnyj-tekst-1.pdf>

9. Енциклопедія сучасної України. Інформаційна війна. URL: <https://esu.com.ua>

10. Мішалова О., Гордійчук О. Війна росії проти України як «війна за ідентичність». Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2025. Випуск 59. С. 164–175. URL: <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.59.18>

11. Національний проєкт з медіаграмотності Міністерства культури та стратегічних комунікацій України «Фільтр». URL: <https://filter.mkip.gov.ua/>

12. Петришин Г. Інформаційна війна росії проти України: еволюція основних засобів, методів та динаміка нарративів. Наукові праці МАУП. Серія «Політичні науки та публічне управління». 2025. Вип. 1(77). С. 117–128. DOI: [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2025-1\(77\)-17](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2025-1(77)-17)

13. Руднева А., Мальована Ю. Інформаційна війна рф проти україни у 2025 році: аналіз ключових нарративів і психологічних механізмів впливу. Вісник Прикарпатського університету. Серія:

Політологія (з нагоди ювілею професора Василя Марчука). 2026. №
22. С. 297-304. DOI: <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2025-22-35>